

Pitäjä pitäjältä

VAHVIALA

Jos yltämme valtakuntamme itärajan Vainikkalan raitiaseman kohdalle, tulemme Neuvostiliitolle luovutetulle alueelle entisen Vahvialan pitäjän kohdalla. Vahviala sijaitsee Vainikkala-Viipuri rautatien varrella suurimmaksi osaksi sen länsipuolella. Luon ja Houvin pysäkit, Hämeen ja Nurmelan seisakkeet sekä Nurmin ja Hovinmaan rautatieasemat kuuluvat Vahvialan pitäjään.

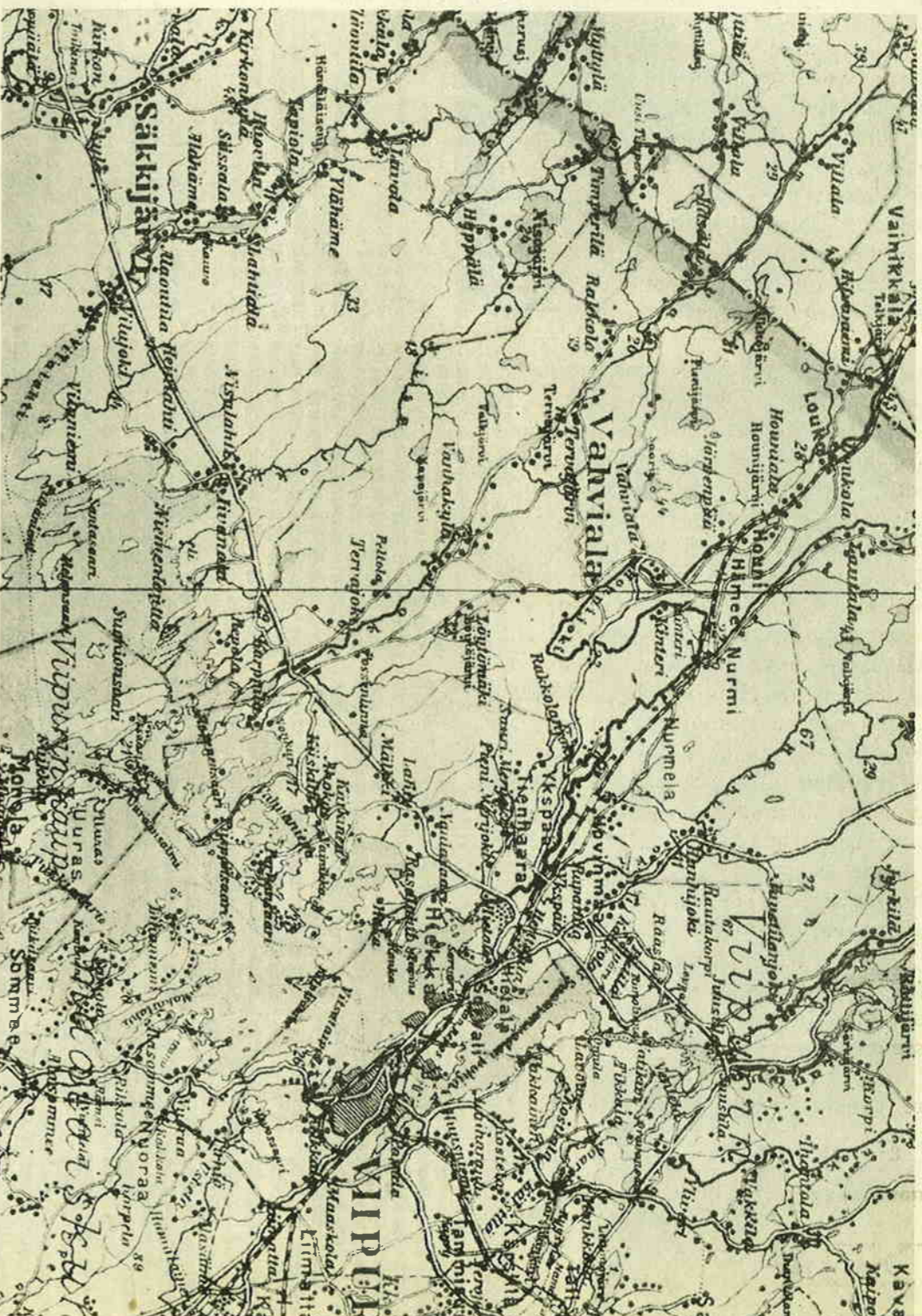
Vahvialan rajanaapureita olivat Viipurin maalaiskunta, Nuujamaa, Lappee, Ylämaa, Säkkijärvi sekä vähäiseltä osalta Viipurin kaupunki.

Maaperä on melko alavaa, vuoroin matalia mäkiä ja harjuja ja niiden välissä suoperäistä maata, joka suurimmaksi osaksi oli raivattu pelloiksi.

Pitäjän alueen halki virtaa kaksi jokea. Houvinjoki saa alkunsa Houvinjärvestä ja virtaa kohti etelää tehdessä kuitenkin Koskelan kylän eteläpuolella jyrkän mutkan ja lähtee virtaamaan kohti pohjoista. Kintereen kylän pohjoisosassa joki kohtaa kuitenkin ylävämpää maata ja kääntää taas suuntansa kohti etelää. Sillä suunnalla onkin kulku vaivatonta läpi tasaisen pehsoaukeiden ainoa Viipurinlahteen asti.

Tervajoki saa alkunsa Tervajärvestä. Kulkee sieltä metsäisen kangasmaan halki Vanhaankylään. Täällä joen rannoilla kohoavat mäet pyrkivät puristamaan joen uoman mahdollisimman ahtaille. Eteenpäin joki kuitenkin virtaa, sivuttaen Mitkan kylän, saappuu Tervajoen kylään ja laskee kylän eteläpuolella leviävään Suomenlahteen.

Edellä mainittujen Houvinjärven ja Tervajärven lisäksi on Vahvialan alueella vielä joukko järviä ja lampia. Saarijärvi sijaitsee kirkonkylästä Sydänmaalle vievän tien varrella. Saarijärvestä pohjoiseen sijaitsevat asunottomat ja metsäalueella Kalliojärvet ja Piennäenjärvi. Tervajär-

ven pohjoispuolella ovat samoin metsän ympäröimät Valkjärvi, Keskimäinen ja

Perimmäinen. Löytöjärven kahden puolen on levittäytynyt Löytömäen kylä. Nurmin

kylän lähetyksillä on vielä Suur-Toivakka-niminen metsälampi.

Vahviala itsenäistyy

Alkujaan on Vahviala kuulunut osana hyvin laajaan Viipurin seurakuntaan, josta puhutaan historiallisissa asiakirjoissa vuodesta 1351 lähtien. Vähitellen alkoivat kuitenkin kautkaisimmat osat itsenäistyä. Niinpä muodostui Säkkijärvi oman seurakuntansa v. 1572, Koivisto itsenäistyi v. 1575, Johannes v. 1859 ja Nuujamaa v. 1906.

tausmaksi. Se sai nimekseen Rauhamaa ja vihittiin käyttönsä 25. 3. 1915.

Hautausmaan perustamisen jälkeen ryhdyttiin toimittaisiin oman seurakunnan perustamiseksi. Vuoden 1917 aikana pidettiin useita kokouksia, joiden kaikkien päätökseksi tuli perustaa oma Vahviala-niminen seurakunta. Tähän uuteen seurakuntaan pyrkijöinä oli kyläkuntia peräti 36. Kun maanviljelijäs Anttolainen lahjoitti kirkon tonniksi sopivan maanalueen, jätettiin asia valtioneuvoston ratkaistavaksi.

Tässä laajuudessaan on Vahvialan seurakunta ja sittemmin kunta itsenäisenä toimint. Kunnallisella alueella itsenäistymisjärjestelyt hoidettiin vuoden 1920 aikana ja vuoden 1921 alusta Vahvialan kunta alkoi toimintansa itsenäisenä kuntana. Niistä miehistä, jotka toiminnallaan tämän saivat, mainittakoon: tilanomistaja Vilh. Ögård, asemamies Mikko Houvi, herastuomari Ville Käki, maanvilj. Juho Suuronen, maanvilj. Juho Myllylainen ja maanvilj. Taneli Typö.

Ensimmäinen seikka, joka osoittaa itsenäistymisajatukseen heränneen Vahvialan asukkaiden mielissä, oli hautausmaan hankkiminen tälle paikkakunnalle. Asian ymmärtämme, kun muistamme, että Vahvialan syrjäisimmiltä seuduilta oli matkaa Sorvalin hautausmaalle, joka oli myös vahvialaisten ainoa kalmisto, yli 30 km. Tiet olivat siihen aikaan vielä kehoja ja ny-

kytjän nopeat kulkuvälineet puuttuivat tyysin. Ensimmäinen hautausmaahan kätöilyt kokous pidettiin Vahvialan kylän kansakoululla 27. 7. 1913. Vainakkaimin ajoivat tätä hausaahan ketta ja sittemmin seurakunnan perustamista Antti Sipiäinen Sipiästä ja Tuomas Ukkola Vanhasta kylästä. Hautausmaan osakaina piti aluksi olla vain Houvin, Järvenpään, Kintereen, Louon, Löytömäen, Nurmin, Tervajärven, Vahvialan ja Vanhankylän asujainten.

Asia hoidettiinkin melko ripeästi. K. Uusitalolta Kintereestä ostettiin n.s. Hämeenharjulla sijaitseva 2 hehtaarin suuruinen maa-alue hau-

rustamisesta annettiin 23. 7. 1919. Valtioneuvosto muutti kuitenkin huomattavasti anojain ehdotusta määrätien uuteen seurakuntaan erotettaviksi Viipurin maalaiskun-

ta. Valtioneuvoston päätös Vahvialan seurakunnan perustamisesta annettiin 23. 7. 1919. Valtioneuvosto muutti kuitenkin huomattavasti anojain ehdotusta määrätien uuteen seurakuntaan erotettaviksi Viipurin maalaiskun-

VAAHVIALA A kyläkunnittain

Haluamme palauttaa mielimme Vahvialan sellaisena kuin me muistamme sen ennen sotia, koskemattomana kottiseutunamme.

Aloitamme Houinjohtiaksen pohjoisimmasta kylästä järvenpäästä ja kuljemme joenvarrta seuraten kylä kylältä etelään päin.

Järvenpää sijaitsee Houininjärven eteläpuolella. Kylän keskitse viittaa Houinjohti. Joen yli johtava silta on aivan kuin kylän keskijäste. Silian yllittävä tie kaartuu seuraamaan järven läntistä rantaa johtaan kuluttua siellä oleviin taloihin. Ennen tien kaartumista erkaneesittä vasemmalle koivukylä lähtien seuraamaan joen kulkusuuntaa. Tämä kuja johtaa Hämeenvaaran komeaan kartanoon ja sen edustan alustalaisten asunnuksiin. Järvenranta koihiseen ilmansuuntaan johtavan tien oikealla puolella on ensin Ogårdin huvila. Sitten edelleen tien ja järven välissä ovat Harthraisen, Peltolan, Sakarin ja Lehtorannan talot. Vielä on tien ja järven välillä Uustalo vähän kauempana. Lehtorannan talon jälkeen ovat tien vasemmalla puolella Puolaka, Torikka ja Sahalan Maatin talo. Sitten seuraavat yhdessä ryhmässä tien vasemmalla puolella Sahalan Eetun, Oton ja Konstan talot sekä Lindenin, Taaveitin ja Hakalan talot. Tien oikealla puolella on vielä Hakalan Antin talo ja viimeisenä tien vasemmalla puolella Vierum talo. Joen itäpuolella tie haarautuu. Koilliseen lähtee n.s. Pitkäkuja. Sen varrella on ensin tien vasemmalla puolella Kaarprolan Heikin talo ja oikealla puolella vanha Kaarprolan talo. Heiti tämän jälkeen erkaneesittä jyrkästi oikealle tie, joka johtaa Hämeen seisakkeelle. Samalla kohdalla lähtee myös vasemmalle tien pätkä, joka johtaa Tattulan taloihin. Pitkäkujan johtaa kulkijan yli Houininjärven itäpuolelta kulkevan rautatien ja sen ylitettyään kääntyy seuraamaan radan suuntaa pohjoiseen päin vieden kulkijan Mökönosen, Savitsilman, Kuntuvaisen ja Kunnu taloihin. Tähän kylä täällä suunnalla päätyykään, sillä lähellä ovat jo Houinin kylään kuuluvat Juho Myyrin talo ja Houinin pysäkki.

Tämän tien haaroista suunnattuun etelään. Siinä ovat heti tien ja joen välissä Vittemon talo ja n.s. Ukon-talo. Vähän kauempana vasemmalla teestä ovat Antolan Eimon ja Lautalan talot. Saman kyläkukean laitaan sopii vielä tien oikealla puolella sijaitseva Kujan sunn talo, joka tavallisesti lasketaan kyllään kuuluvaksi. Tie noudattelee kuin nyt joen kulkusuuntaa vieden kotti kirkonkylää, jonne on matkaa vajaat kaksi kilometriä.

Tiehen yhtyvä Kintereestä tuleva tie vasemmalla ylitettyään Hämeenharjun. Ensimmäisenä, jo ennen varsinaista kyliäukkeaa seisoo Judo Tommiskan talo oikealla puolella teitä. Tien vasemmalla puolella vaajaan kahdensadan metrin päässä on Vahvialan hautausmaa "Kauhamaa", jonka perustamiehen antoi syytöksen koko pitäjän syntymiselle. Heiti Tommiskan talon jälkeen eroaa kirkolle kulkeva tie vasemmalle. Varsinaiseen kylään johtava tie kaartaa oikealle joen rantaan seuraten. Tätä tietä kulken saavumme vajaat puoli kilometriä kuljettuamme joen yli johtavalle n.s. Ermolan sillalle. Juuri ennen siltaa eroaa teestä vasemmalle tie, joka vie Jumolan Heikin talon ohi Varjalan ja Ylijoen taloihin.

Ermolan sillan ylitettyämme näemme oikealla Vahvelaisen veljesten punaisiksi maalatun talon ja vasemmalla Ermolan talon. Silian ylitettyään tie tekee jyrkän mutkan ennen Ermolan taloa kaartaen vasemmalle. Oikealla puolella teitä leviää haka-aukeama. Tämä aukeama on kallella kirkonkylän urheilun harrastaneille mielihel ja naisille hyvin tuttu. Sen ohi Ermolan väki luovuttanut nuorisolle urheilukentäksi ennen kuin kirkonkylään saatiin varsinainen urheilukenttä.

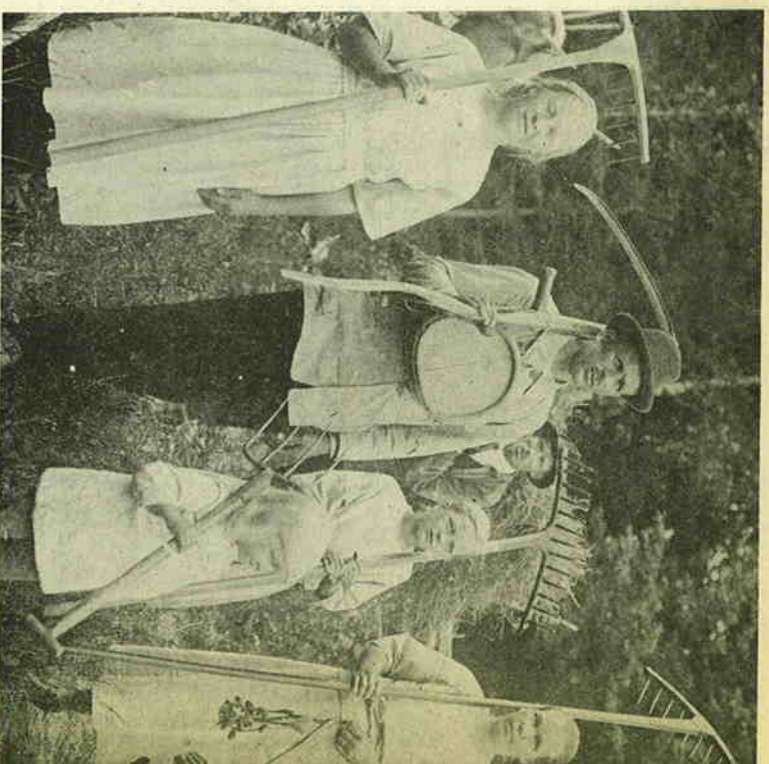
Ermolan ohi kuljettuun tie loitononee vajaan kilometrin verran joesta ja nousse Vahvelan mäelle. Mäen rinneellä ohiimme ensin Antton Vahvelaisen talon, joka selsoo tien oikealla puolella. Taloa vastapäätä tien vasemmalla puolen on Anttonin paja. Antton on palkka-

kunnan tunnetuin seppämestari. Heti seppän talon jälkeen näen päälä ovat Vahvelan ja Vihppilän talot, sekä mistä oikealla peltoaukealla Mikko Nurmen ja Heikki Sipiläisen talot.

Vahvelan talon alapuolella tie kääntyy taas seuraamaan joen kulkusuuntaa. Edessä olevan nokkelman yli näkyvät vasemmalla mekko lähellä joen rantaa Matti Anttolaisen ja Elias Anttolaisen talot, joen toisella puolella näkyvät Ylijohti ja Varjola sekä mekko korkealle ja Vahvelan Vahvialan puunkirkko. Kuljettuamme edessä olevan nokkelman yli saavumme taas mäelle. Tie kulkee siinä Ollamäen talon asuin- ja navettarakamusten välillä. Nyt olemmekin saapuneet Vahvelan kylästä Sipilän kylään. Ollamäen talon takana kumpuilla neuvola ja kirkonkylä. Sen takana joen toisella puolella on Matikkalan Antin talo. Pian tulemmekin Sipilän keskustaan. Siinä on useta taloja aivan lähellä. Ensin on tien oikealla puolella vähän sivussa Riehtulan mökki ja Konsta Anttolaisen talo. Tie kulkee vasemmalla mäellä ja seisoo Makrelän talon asuinrakennuksen ja navettarakennuksen välillä ja puhtakkaapienelle aukealle.

Tältä aukealta tie haarautuu vasemmalle kulken jokoekohti ja oikealle metsäistä seutuja kohti. Tien oikeassa laidassa seisoo kauppaodot. Niin näkyvästi, että jos syrtäkyihin matkajat ovat kaupunkimatkailaan jonkin ostoksen uunohaneita, niin nyt sen varmastimustaa. Kauppa oli aikaisemmin Juvosen nyt jatkamaton omistuksessa. Kauppa vastapäätä aukean lounaispuolella ovat Heikkilän talon rakennukset. Samalla puolella teitä kuin Jukamon kauppa, seisoo entinen Savelaisen talo, jossa on myös joskus toimint kauppaodot. Se oli myös aikoinaan pappilalla, mutta nyt siinä vihmekki asuvata Vahvialan kätiti ja diakonisaa. Kähtön ja diakonisassan asunon takana vähän teestä syrjässä kohoa Vahvelan komee pappila mäen kumpareilla. Pappilasta eteenpäin ojaonkkelman toisella puolella näkyvön meidän laidassa Matti Myyrin talo.

Lähdemme seuraamaan joelle vievää tietä. Heikkilän talon ohi ttuamme tie tekee mutkan ensin oikealle ja sitten vasemmalle. Vasemmalla puolella tietä on Yli-Anttilan talo ja sitä vastapäätä ensin Matikkalan ja sitten Jaakkolan talo. Tästä tie kulkee alamaiketta alena joen rantaan asti, jossa vasemmalla puolella tietä rantatorimalla on Ala-Anttilan talo. Joen yli on rakennettu vahva ja leveä silta. Täällä sillalla näemme jokseenkin kaikki joen eteläpuolella olevat kylän talot. Heti joen toisella puolella tien vasemmalla laidassa selsoo Martti Kaen musi, komea kaupparakennus. Sitä vastapäätä on vanha rakennus, jossa aikaisemmin oli kauppa, mutta myöhemmin se toimi asuinrakennuksena. Tien vasemmalla puolella on edelleen Kään kaupan jälkeen Simo Sipiläisen omakotitalo. Sipiläisen talon jälkeen eroaa sivuute, joka vie joenkelaan, Toivolaan ja räätäli-Heikin taloon. Valttien varressa vähän

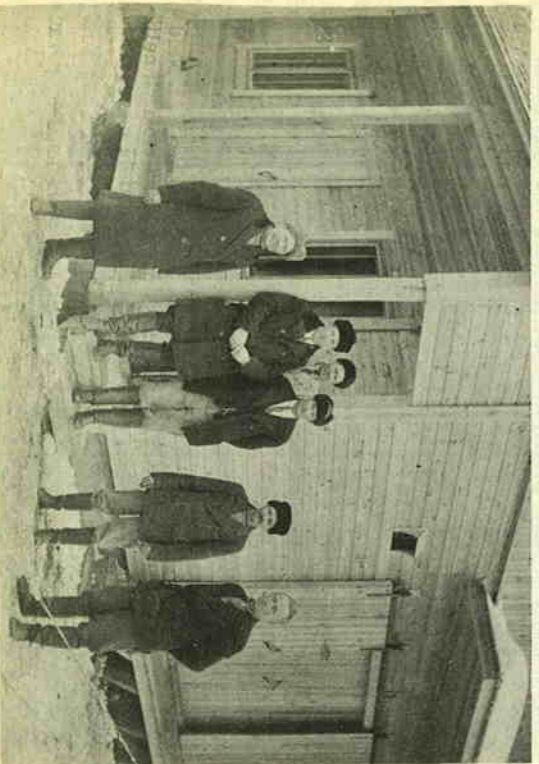
Anttolaisen (Korpelan) talon heinäväkeä.

matkan päässä Sipiläisen talosta tien vastakkaisella puolella on "Maitola" ja sen takana seurojen tanssilava. Maitotalon kohdalla erkane vasemmalle mäelle nousuten tie, joka vie kirkolle.

Sillalta palaamme muutaman kymmenen metriä takaisin. Sitä lähtee tie joen kulkusuuntaa noudattelee Ala-Anttilan riiheen nurkalla länteen. N. 300 m:n päässä ohiimme oikealla mäennyppyillä seisovan kirkonkylän kansakoulun. Matkaa jatkaessamme ohiimme opettajia Heimosen oikealle jäävän mökin. Sen jälkeen tulemme Savipellon talon kohdalle, jossa tie kääntyy suorana etelään seuraten joen suuntaa, mutta kilometrin päässä siitä. Kyliäaukealla ohiimme vielä Suopellon ja Pienisillan talot ja tulemme metsästäpuolelle, joka vie meidät Koskelan kylään.

Kirkonkylässä on meidän vielä käytävä kirkonmäellä saadaksemme kylästä täyden selvyuden. Kirkko, Kuntala on rakennettu mäen korkeimmalle nyyrylälle. Kirkon kello tornista avautuu näköala yli koko kylän ja pitkälle etelään Koskelan suuntaan yli suuren suoalueen. Kirkon eteläpuolella muutaman sadan metrin päässä on mahtykankealle rakennettu Vahvialan ainoa urheilukenttä, joka valmistui muutama vuosi ennen talvisotaa. Kentän laidassa, kirkolta Viipurin johtavalle tielle oikealle van tien laidassa sijaitsee Alakartanon talo, johon oli sijoitettu kirkonkylän alakansakoulu. Maantien laidassa oli vielä komea suojeus-kunnantalo.

Läpi parikilometrisen metsäalueen kuljettuun johti saapuu kuin varakin tassaisten peltoaukeitten läpi muktiteiden Koskelan kylän pohjois-eteläsuunnan virraten. Hiivaluokan länsilaidalla kohoa Hiivaluokan, Idän puolella pellot päättyvät laajaan suoalueeseen. Nyt onkin joen pakkio tulla esille, sillä suoalueen eteläpuolella kohoaa kylän korkein paikka Ukonmäki, joka lyhyen peltoaukean karkaisevana ja vähän joen rannasta loitononeen ja Revonnäkenä kohti joen mentäessä muodostaan ensin Sepälänmäen ja sitten Viidenrinneenmäen. Näiden mäiden pakottamana joen virta käy yhä vuolaammanaksi, kunnes se keskele kyliä muodostaa pahaavan kosken. Saadaksemme selvyuden kylästä kiltpeämme Ukonvuorelle, jonka joenpuoleiset rinteet ovat kalhoisista ja jyrkkiä jättäen esteettömän näky-

Isäntä Sipilän Mattolan portaililla.